

Filatelistische Canon van Nijmegen, venster 43: Joris Ivens.

Joris Ivens is wereldbekend als cineast. Omdat ook zijn vader en grootvader een belangrijke rol gespeeld hebben in de geschiedenis van Nijmegen, krijgt u deze keer een wat "uitgebreider" verhaal bij venster 43 van de Nijmeegse Canon. 1)

Joris Ivens was de kleinzoon van Wilhelm Ivens (1849-1904). Wilhelm kwam uit Duitsland naar Nederland, vestigde zich in 1869 in Nijmegen en opende enkele jaren later een eigen fotoatelier aan de Doddendaal. 2) In 1878 vestigde hij zich aan de Houtstraat, en maakte daar vooral portretten in het populaire "carte de visite" formaat. In de jaren 1870 had hij al van het Nijmeegs gemeentebestuur de opdracht gekregen om de vestingwerken rondom Nijmegen op foto vast te leggen, voordat deze gesloopt werden. Wilhelm is vooral bekend vanwege zijn foto's van "de nieuwe stad" die hij vanuit verschillende invalshoeken fotografeerde (afb. 1). 3)

De vader van Joris, Kees (Cornelis Adrianus Pieter, 1871-1941), kreeg zijn grote ondernemingsdrang met de paplepel ingegeven. Hij wilde zijn vader niet opvolgen als fotograaf, maar begon een handel in fotoartikelen en opende in 1894 zijn zaak op de Ganzenheuvel in Nijmegen (afb. 2).

1. Foto van het jonge Kronenburgerpark, gemaakt door grootvader Wilhelm Ivens, ca. 1885.

Kees voelde de tijdgeest perfect aan waarin de amateurfotografie grote veranderingen met zich meebracht. In 1897 verhuisden Kees en Dora Ivens—Muskens naar de van Berchenstraat, de nieuwe uitvalsweg naar het station aan de rand van de stad. Het jonge echtpaar bewoonde aanvankelijk twee grote panden en spoedig daarna drie, waarvan een groot gedeelte bestemd was voor winkel, magazijnen, doka's en technische laboratoria.

In 1896 ondertekende hij voor het eerst zijn artikelen in de krant met zijn initialen C.A.P.I., een afkorting die hij later als merknaam van zijn bedrijf zal inzetten. In 1904 was er een netwerk gevormd van 4 filialen van "Het Nederlandsch Fototechnisch Bureau C. A. P. Ivens & Co.". Naast Nijmegen waren er ook bedrijven in Amsterdam (afb. 3), Groningen en Den Haag. Al in die tijd exporteerde het bedrijf naar "Oost- en West Indië en Transvaal" (afb. 4).

C.A.P. Ivens speelde ook een belangrijke rol in het bestuurlijke leven in Nijmegen. Al in 1906 doet hij voor 700 toehoorders in Sociëteit Burgerlust zijn plan uit de doeken om de Waal te overbruggen. In die tijd presenteert Nijmegen zich vooral als een Pensio- polis, als rustplaats voor de vroeg uit

2. Opname uit 1895 van Fotohandel C.A.P. Ivens, de vader van Joris, Fotografie Artikelen, op de Ganzenheuvel, hoek Priemstraat-Brouwerstraat.

5a en b: pand van Berchenstraat 17-19 Nijmegen, met de gevelsteen die herinnert aan de geboorte van wereldcineast Joris Ivens (foto auteur, juni 2015).

(The Spanish Earth, 1937) en over de strijd van China tegen de Japanse bezetting (De vierhonderd miljoen, 1939). Toen hij in zijn verfilming van de bevrijding van Nederlands-Indië - een opdracht van de Nederlandse regering - de zijde van de Indonesische vrijheidsstrijders koos, was dat de bron van een langdurige onmin tussen Joris Ivens en zijn vaderland en werd hij persona non grata. Hij werkte en woonde in Parijs (afb. 6). Daar zette hij in 1977 het productie- en distributiebureau CAPI films op. 7)

Ondanks de verstoorde relatie tussen Joris en Nederland werden zijn films vaak onderscheiden, ook in zijn vaderland. In 1985 vloog de minister van Cultuur, Elco Brinkman, naar Parijs om daar aan Ivens het Gouden Kalf te overhandigen. Ook Burgemeester Ien Dales benoemde hem, drie jaar later, tot ereburger van de stad Nijmegen. Ook later, zoals ook met een postzegel uit 1995, werd hij erkend als belangrijk cineast (afb. 7 en 8).

Joris Ivens overleed op 28 juni 1989 in Parijs. Enkele jaren daarvoor, in 1985, had de Nederlandse staat aan Ivens haar verontschuldiging aangeboden voor haar handelwijze.

staat het citaat van Ivens, dat aantoont dat hij toch warme herinneringen over had gehouden aan zijn geboortestad in Nederland: "Dikwijls ver weg, bleef Nijmegen, mijn jeugd, toch dicht bij mij."

Op Wikipedia is zijn filmografie, een lijst van ruim 70 films te vinden. 9)

Bijgedragen aan deze aflevering zijn geleverd door: Monique Erkelens (Museum voor Communicatie), Toine Lamers, Jacques Spijkerman en de Europese Stichting Joris Ivens, Nijmegen, www.ivals.nl, waarvoor onze hartelijke dank.

Jos M.A.G. Stroom.

6. Brief aan J. Ivens op een adres in Parijs, 1933, verzonden via de Pneumatique, een ondergronds netwerk

Op het naar hem genoemde monument op het Joris Ivensplein (afb. 9) aparte brievenbussen.

7a. Postzegel, uitgegeven op 28 februari 1995 (NVPH 1634), ter gelegenheid van het Jaar van de Film: 100 jaar geleden werd in Parijs de eerste filmvoorstelling voor betalend publiek vertoond. Het jaartal 1931 in de linkeronderhoek van de zegel, heeft betrekking op de foto van Joris Ivens ernaast, die gemaakt is tijdens het filmen van "Symphonie Industrielle". 8)

9. Joris Ivensbeeld op het Joris Ivensplein in Nijmegen. Uitgave: Europese Stichting Joris Ivens, Henk Braam, ontwerp Bas Maters, 2002.

Literatuur:

- 1) Dolly Verhoeven (red.), De Canon van Nijmegen, uitgeverij Vantilt, 2009.
- 2) Biografie Wilhelm Ivens, in: Geschiedenis van de Nederlandse fotografie: in monografieën en thema-artikelen, Ingeborg Theresia Leijerzapf, uitgeverij Voetnoot, ISBN 9071877094.
- 3) Wilhelm Ivens (1849-1904) Nijmeegs fotograaf, uitgegeven bij BnM uitgevers naar aanleiding van de gelijknamige tentoonstelling in Museum Het Valkhof te Nijmegen, 2007.
- 4) Waalbrug Nijmegen 1936-2011, een initiatief van de Europese Joris Ivens Stichting en het Regionaal Archief

Nijmegen. Uitgeverij: Vantilt/fragma, Nijmegen, 2011.

5) idem, blz. 37.

6) Jeroen Verhoog en Hans Warmerdam, Honderd Jaar Capi-Lux; Een Lichtend Voorbeeld, Verhoog & Warmerdam, Bureau voor Bedrijfshistorie, Noordwijk, zonder jaartal.

7) Waalbrug Nijmegen, noot 4, blz. 233.

8) Gegevens ontleend aan een Persbericht van 3 februari 1995 van PTT Post.

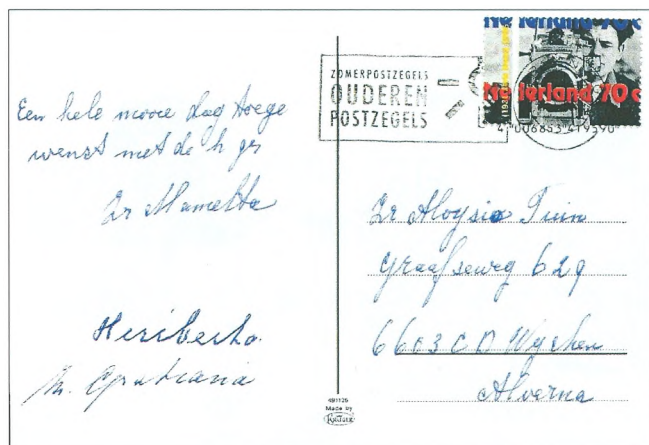
9) nl.wikipedia.org/wiki/Joris_Ivens

Over de navolgende vensters van de Canon van Nijmegen is al eerder in Novioposta geschreven:

Venster 4: de Romeinen (2012-4).

Venster 13: Gebroeders van Limburg (2005-9).

Venster 16: Petrus Canisius (2013-3).

7b. Kaart, gefrankeerd met de postzegel van Joris Ivens, 26 april 1995, tarief 70c.

8. ECU brief uit 1995, uitgegeven door Collect Club Groningen, met een penning t.g. v. 100 jaar film. In 1895 werd in Parijs door de gebroeders Lumière de eerste bioscoopfilm gedraaid.